

Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto

LsN Janne Kanerva

6.2.2025

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle aserikoksia koskevan sääntelyn muuttamiseksi (HE 204/2024 vp)

Oikeusministeriö toteaa otsikkoasiassa kunnioittavasti seuraavan:

1 Yleistä

Aserikossääntelyn ajanmukaisuutta ei ole laajasti tarkasteltu pitkään aikaan. Ampuma-aseita koskevia rangaistussäännöksiä ei ole mainittavasti muutettu 1990-luvun lopun jälkeen, vaarallisia esineitä ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvia esineitä koskevat rangaistussäännökset ovat tämän vuosituhannen alkuvuosilta. Tämän vuoksi oikeusministeriössä käynnistettiin loppuvuodesta 2022 hanke aserikoksia koskevan sääntelyn muuttamiseksi.

Ehdotettavien lainsäädäntömuutosten taustalla ovat erityisesti kesäkuussa 2023 valmistuneen hallitusohjelman aserikoksia koskevat kirjaukset. Ohjelmaa laadittaessa on haluttu sitoutua vakavan rikollisuuden vastaisiin vaikuttaviin toimenpiteisiin. Erityisesti tämä koskee järjestäytynyttä rikollisuutta. Kokonaisarvioinnille tyypillisesti aserikoksia koskevaa sääntelyä on kuitenkin arvioitu hallitusohjelmakirjauksia laajemmin, minkä vuoksi ehdotetaan myös kirjauksiin väljemmin liittyviä lainsäädäntömuutoksia.

Hallitusohjelmakirjauksiin ja niihin pitkälti pohjautuvan esityksen sisältöön on erityisesti vaikuttanut se, että kysymys on ihmisten hengen ja terveyden suojaamisen kannalta keskeisestä rikosoikeudellisesta sääntelystä, jonka asianmukaisuudesta on huolehdittava niin sääntelyn kattavuuden kuin ran-

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

gaistustasojenkin suhteen. Aseita käyttäen tehdyillä rikoksilla voidaan loukata muitakin perustuslaissa turvattuja perusoikeuksia. Valtiovallan tehtävänä on huolehtia kansalaisten perusoikeuksien turvaamisesta, mihin nyt kysymyksessä olevat lainsäädäntöehdotukset liittyvät. Lainsäädäntömuutosten arvioidaan vaikuttavan rikoksia estävästi.

Aserikollisuuden tilannekuva ja kehitysnäkymät sekä niihin liittyvä tarve puuttua tuntuvasti aserikollisuuteen ja estää sitä tukevat lainsäädännön muuttamista. Huomioon otettavia seikkoja ovat esimerkiksi aserikollisuuden liittyminen aikaisempaa enemmän vakavaan ja ryhmissä tapahtuvaan toimintaan ja muutenkin järjestäytyneen rikollisuuden toiminnan vahvistuminen, ampuma-aserikollisuuden kansainvälistyminen, ampuma-aseiden pimeä verkkokauppa ja ampuma-aseiden 3D-tulostaminen. Ukrainan sodasta Suomeen kulkeutuvat aseet on myös arvioitu merkittäväksi tulevaisuuden uhkatekijäksi. Ampuma-aseet kuuluvat järjestäytyneen rikollisuuden perusvälineistöön, mihin liittyen niitä voidaan käyttää moninaisten rikosten tekemiseen, välienselvittelyihin ja jopa täysin ulkopuolisiin kohdistuviin rikoksiin. Vakavien henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten sekä ryöstörikosten tekovälineinä merkityksellisiä ovat myös vaaralliset esineet ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvat esineet, erityisesti teräaseet.

Rikoslainsäädännölle vaihtoehtoisia keinoja arvioitaessa on otettava huomioon, että ampuma-aseita on todettu aserikollisuuden tilannekuvakin huomioon ottaen saatavissa ja luovutettavissa rikolliseen käyttöön. Vertailuvaltioidenkin lainsäädännöistä on tehtävissä sellainen johtopäätös, että tarvittaessa ankarat rangaistukset mahdollistava rikoslainsäädäntö nähdään keinona torjua ampuma-aserikollisuutta. Tämä koskee erityisesti Ruotsia, jonka tasolle ampuma-aseväkivalta ei ole toistaiseksi onneksi Suomessa noussut.

Hallituksen esityksen taustalla on oikeusministeriön asettaman työryhmän yksimielinen mietintö. Mietintö oli laajalla lausuntokierroksella, jonka pohjalta säännösehdotuksia ja niiden perusteluita on kehitetty mahdollisimman hyvän lopputuloksen aikaansaamiseksi. Lainsäädännön arviointineuvoston esitysluonnoksesta antaman lausunnon vuoksi esitysluonnosta parannettiin erityisesti koskien hallituksen esityksen vaikutuksia ja niihin vaikuttavia seikkoja.

2 Lainsäädäntöehdotukset

Hallituksen esityksessä aserikoksia koskeva rikoslain (39/1889) 41 luku ehdotetaan korvattavaksi uudella 41 luvulla. Säännösten muuttamisen myötä rangaistukset aserikoksista ankaroituisivat, osittain

hyvinkin merkittävästi. Lisäksi sääntelyä täydennettäisiin uudella ampuma-aseita koskevalla rikoksella (ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten). Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2026 alussa.

Seuraavassa lainsäädäntöehdotuksia käsitellään niiltä osin kuin sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi ja ehdotettavan uuden luvun pykäläjärjestystä seuraten.

Ampuma-aserikos ja lievä ampuma-aserikos

Perusmuotoista ampuma-aserikosta koskevaa sääntelyä muutettaisiin rikoslain uuden 41 luvun 1 §:n 1 momentissa niin, että hallinnollisten velvoitteiden rikkomisiksi luonnehdittavia tekoja, esimerkiksi ilmoitusten ja merkintöjen tekemisten laiminlyömiä, siirrettäisiin rikoslain uuden 41 luvun 4 §:ssä rangaistavaksi säädettävän lievän ampuma-aserikoksen puolelle.

Samalla lievään ampuma-aserikokseen liitettäisiin vankeusuhka. Kun viimeksi mainitusta rikoksesta nykyisin voidaan määrätä vain sakkoa, siitä voitaisiin jatkossa määrätä sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Vankeusuhka tulisi koskemaan myös niitä tekoja, jotka nykyisin ovat rangaistavia lievänä ampuma-aserikoksena (ampuma-aserikos on kokonaisuutena arvostellen vähäinen).

Lievän ampuma-aserikoksen puolelle siirrettäväksi ehdotettavia rikoksia voidaan lähtökohtaisesti pitää ampuma-aserikosta (esimerkiksi ampuma-aselain (1/1998) vastaisesti tapahtuva ampuma-aseen valmistaminen, kaupan pitäminen, hallussa pitäminen ja luovuttaminen) lievempinä tekoina. Tässä lainvalmisteluhankkeessa kuultujen poliisiasiantuntijoiden mukaan kysymyksessä olevat teot ovat lukumäärältään ja vakavuustasoltaan vähäisiä.

Lievää ampuma-aserikosta koskevan rikoslain uuden 41 luvun 4 §:n perustelujen mukaan vankeusrangaistus tulisi kysymykseen esimerkiksi tilanteissa, joissa teko koskee useita ampuma-aseita tai joissa tekijään on perusteltua kohdistaa tavanomaista voimakkaampi moitearvostelu esimerkiksi taloudellisen hyödyn tavoittelun tai rikoksen suunnitelmallisuuden vuoksi tai sen vuoksi, että hänen tekonsa liittyy järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan.

Ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten

Rikoslain uuden 41 luvun 2 §:ssä säädettäisiin uutena rikoksena rangaistavaksi ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten. Rangaistavaksi tulisi pykälän 1 momentin mukaan ampuma-aseen tai kaikkien sen kokoamiseen tarvittavien osien hallussa pitäminen, lainaaminen tai luo-

vuttaminen olosuhteissa, joissa ase on omiaan päätymään käytettäväksi sellaisen rikoksen tekemiseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, tai tietyn terrorismirikoksen tekemiseen. Ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten tuomittaisiin vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

Ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten tuomittaisiin rikoslain uuden 41 luvun 2 §:n 2 momentin myös se, joka lainaa tai luovuttaa taikka yrittää lainata tai luovuttaa ampuma-aseen tai kaikki sen kokoamiseen tarvittavat osat järjestäytyneelle rikollisryhmälle. Tähän momenttiin liittyvä viittaussäännös lisättäisiin järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista koskevaan rikoslain 17 luvun 1 a §:ään sen uudeksi 4 momentiksi.

Kun kyseessä on ihmisten henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten estäminen, lainsäädännön kattavuuden varmistaminen on erittäin tärkeää. Sääntelyn kattavuuden kannalta ei tässä lainvalmisteluhankkeessa ole katsottu riittäväksi sitä, että rangaistavaa jo on esimerkiksi tiettyjen rikosten valmistelu.

Rikoslain uuden 41 luvun 2 § olisi erityisesti kohdistettu järjestäytyneissä rikollisryhmissä tapahtuvaa toimintaa vastaan. Hallitusohjelmakirjauksen mukaan hallitus torjuu voimakkaasti järjestäytyntä rikollisuutta. Nimenomaisesti järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskisi pykälän 2 momentti, jolla ampuma-aseen lainaaminen ja luovuttaminen järjestäytyneelle rikollisryhmälle ja niiden yrittäminen tulisivat nykyistä laajemmin ja ankarammin rangaistaviksi, kun verrataan sääntelyyn, joka on järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista koskevassa rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin 2 kohdassa.

Törkeä ampuma-aserikos

Rikoslain uuden 41 luvun 3 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan törkeän ampuma-aserikoksen tekotavaksi (kvalifiointiperusteeksi) tulisi se, että rikoksentekijä pitää mukanaan ampuma-aselain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua ampuma-asetta järjestyslain (612/2003) 2 §:n 1 kohdassa tarkoitetulla yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta sellaisen aseiden hallussapitoon. Törkeille rikoksille ja myös törkeälle ampuma-aserikokselle ominaisesti teon katsominen törkeäksi edellyttäisi vähintään yhden kvalifiointiperusteen toteutumisen ohella sitä, että rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä.

Törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistus ehdotetaan rikoslain uuden 41 luvun 3 §:n 1 momentissa korotettavaksi neljästä kuukaudesta kahteen vuoteen vankeutta. Enimmäisrangaistus säilyisi neljässä vuodessa vankeutta.

Hallitusohjelmakirjausten mukaan törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistus korotetaan neljästä kuukaudesta kahteen vuoteen vankeutta, jotta varmistetaan niistä tuomittavien vankeusrangaistusten pääsääntöinen ehdottomuus. Lisäksi hallitusohjelman mukaan törkeän ampuma-aserikoksen tunnusmerkistöä muutetaan siten, että luvattoman ampuma-aseen kantaminen tai kuljettaminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa tulee rangaistavaksi törkeänä ampuma-aserikoksena.

Rikoslain uuden 41 luvun 3 §:n 1 momentin 4 kohta on kirjoitettu tarkkarajaiseksi niin, että säännöksen perustelut huomioon ottaen kohdan voidaan katsoa vastaavan sitä, mitä hallitusohjelmakirjaus edellyttää. Viittaus ampuma-aseen osalta ampuma-aselain 2 §:n 1 momenttiin tarkoittaa sitä, että kohdan piiriin eivät kuulu muuttamis- tai muuntamistoimenpiteitä edellyttävät aseet. Vaaraa toisen hengelle tai terveydelle sekä yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle voivat aiheuttaa nimenomaan viitatus momentin mukaiset ampuma-aseet, jotka ovat valmiiksi sellaisia, että niillä voidaan ampua luoteja tai muita ammuksia.

Rikoslain uuden 41 luvun 3 §:n 1 momentin 4 kohdan mukainen törkeän ampuma-aserikoksen kvalifiointiperuste perustuisi siis hallitusohjelmakirjaukseen. Kohdan säätämisen kannalta merkityksellisiä ovat erinäiset seikat. Aserikollisuuden tilannekuvan mukaan ampuma-aseiden käyttöön liittyvän varautumisen arvioidaan lisääntyneen vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden toimijoiden keskuudessa. Tämä tilannekuva koskee myös ampuma-aseiden mukana pitämistä. Ampuma-asetta oikeudettomasti tahallaan mukanaan pitävän voidaan katsoa varautuvan käyttämään asetta ja käyttäminen voi jossakin tilanteessa olla jopa hänen tarkoituksenaan, vaikka käytön tarkoitus ei olisikaan vielä tarkasti selvillä. Koska teon katsominen törkeäksi edellyttäisi myös kvalifiointiperusteen osalta sitä, että teko on kokonaisuutena arvostellen törkeä, tapauskohtaista harkintaa jäisi edelleen jonkin verran sen suhteen, katsotaanko uuden kohdan mukainen ampuma-aseen mukana pitäminen rikoslain uuden 41 luvun 1 §:n mukaiseksi ampuma-aserikokseksi vai 3 §:n mukaiseksi törkeäksi ampuma-aserikokseksi.

Myös törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottaminen ehdotetulla tavalla perustuisi siis hallitusohjelmakirjaukseen. Vähimmäisrangaistuksen korottamisen kannalta merkitystä on erinäisillä seikoilla. Ampuma-aseen tahallista mukana pitämistä yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta sellaisen aseiden hallussapitoon voidaan pitää erityisen paheksuttavana ja vaarallisena tekona, kun otetaan huomioon edellä uuden kvalifiointiperusteen kohdalla todettu. Vähimmäisrangaistuksen korottaminen koskisi myös nykyisin törkeänä ampuma-aserikoksena rangaistaviksi säädettyjä tekoja. Nekin ovat vakaviksi katsottavia (esimerkiksi teon kohdistuminen erityisen vaaralliseen ampuma-aseeseen tai huomattavan taloudellisen hyödyn tavoittelu) ja voivat edistää laajamittaista rikollisuutta ja yksittäistapauksissa vakavan rikoksen tekemistä.

Törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen hallitusohjelmakirjauksen mukaisella korottamisella tavoitellaan rangaistustason olennaisen ankaroitumisen vuoksi ja ankaroitumiseen liittyvän pelotevaikutuksen vuoksi hyvinkin merkittävää uusia rikoksia ennalta estävää vaikutusta, joka koskisi niin ampuma-aserikollisuuden kuin ampuma-aseilla tehtävien rikostenkin vähene- mistä. Törkeän ampuma-aserikoksen edellyttämä teon kokonaisarviointi olisi merkityksellinen myös vähimmäisrangaistusta koskien. Tapauskohtaista harkintaa jäisi edelleen jonkin verran sen suhteen, katsotaanko teko korotetun vähimmäisrangaistuksen arvoiseksi. Oikeasuhtaisuutta muiden vakavien rikosten, esimerkiksi saman vähimmäisrangaistuksen omaavien rikosten ran- gaistusasteikkoihin nähden edistäisi se, että törkeän ampuma-aserikoksen enimmäisrangais- tusta ei muutettaisi.

Kuten jo hallitusohjelmakirjauksesta ilmenee, törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangais- tuksen korottaminen ehdotetulla tavalla tarkoittaisi sitä, että rikoksesta tuomittavat vankeusran- gaistukset tulevat olemaan pääsääntöisesti ehdottomia. Rikoslain 6 luvun 9 §:n 1 momentin mu- kaan enintään kahden vuoden vankeusrangaistus voidaan määrätä ehdolliseksi, jollei rikoksen vakavuus, rikoksesta ilmenevä tekijän syyllisyys tai tekijän aikaisempi rikollisuus edellytä ehdot- tomaan vankeuteen tuomitsemista.

Vaarallisen esineen hallussapito ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito

Rikoslain uuden 41 luvun 6 §:n mukaan vaarallisen esineen hallussapidosta tuomittaisiin sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi (enimmäisrangaistus nyt yksi vuosi vankeutta) ja 7 §:n mu- kaan toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta tuomittaisiin sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi (enimmäisrangaistus nyt kuusi kuukautta van- keutta). Jälkimmäisen rikoksen nimikettä samoin kuin rikoslain uuden 41 luvun 8 §:n mukaisen rikok- sen (toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttaminen alaikäiselle) rikosnimi- kettä tarkennettaisiin lisäämällä nimikkeeseen sana ”vakavaan”.

Hallitusohjelmakirjauksen mukaan korotetaan rangaistuksia vaarallisen esineen ja toisen vahin- goittamiseen soveltuvan esineen hallussapidosta. Tämä kirjaus jättää harkittavaksi sen, miten korotus toteutetaan.

Nyt kysymyksessä olevassa enimmäisrangaistusten korottamista koskevassa ehdotuksessa läh- detään siitä, että rangaistusasteikkojen on oltava riittävä laajoja vakavuudeltaan erilaisia tekoja varten. Korottaminen mahdollistaa nykyistä paremmin teon vaarallisuuden huomioon ottamisen rangaistuksen määrittämisessä. Tämä koskee erityisesti tilanteita, joissa on vaara esineen tai

aineen päätyemisestä rikolliseen käyttöön hallussapidon olosuhteiden ja rikokseen syyllistyneen henkilön hallussapitotarkoituksen perusteella. Rangaistusasteikkomuutoksilla enimmäisrangaistusten korottamisen kautta myös yleisesti ottaen korostetaan kysymyksessä olevien rikosten paheksuttavuutta, millä voi olla rikosten tekemistä estävää vaikutusta. Sama näkökohta koskee luonnollisesti myös edellä käsiteltyä törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottamista.

Enimmäisrangaistusten korottamisen osalta lähdetään siitä, että aserikosten rangaistusasteikkojen on muodostettava johdonmukainen kokonaisuus. Ampuma-aseita koskevia rikoksia on lähtökohtaisesti pidettävä vakavimpina. Vaarallisten esineiden ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvien esineiden rangaistusasteikkojen toisiinsa suhteuttamisen osalta on merkityksellistä se, että vaaralliset esineet ovat järjestyslain 9 §:n 1 momenttiin perustuen esineitä, joiden käyttötarkoitus on toisen henkilön vahingoittaminen, kun toisen vakavaan vahingoittamiseen tarkoitettujen esineiden piiriin kuuluu järjestyslain 10 §:n 1 momenttiin perustuen tavanomaiseenkin käyttöön tarkoitettuja esineitä, joita kuitenkin voidaan käyttää myös vahingoittamistarkoituksessa.

Määritelmät

Rikoslain 41 luvun loppuun ehdotetaan lisättäväksi määritelmäsäännös (10 §), jonka mukaan sen luvun 1–3 §:n säännöksiä sovellettaessa noudatetaan ampuma-asetta, tehokasta ilma-asetta, aseeneen osaa, patruunaa, erityisen vaarallista ampuma-asetta, erityisen vaarallisia ammuksia ja kaasusumutinta koskevia ampuma-aselain 2 §:n, 2 a §:n, 3 §:n, 5 §:n ja 9–11 §:n määritelmäsäännöksiä.

Pykälällä edistettäisiin rikosoikeudellisen sääntelyn tarkkarajaisuutta ja täsmällisyyttä edellyttävän laillisuusperiaatteen toteutumista ja selvennettäisiin nykyistä oikeustilaa.

Muut kuin rangaistussäännöksiä koskevat lainsäädäntömuutokset

Pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 3 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että telekuuntelua voidaan käyttää selvittäessä uutta rangaistavaksi säädettyä rikosta eli ampuma-aseen käsittelyä vakavan rikoksen tekemistä varten.

Tässä lainvalmisteluhankkeessa on arvioitu tarvetta muuttaa salaisia pakkokeinoja koskevaa pakkokeinolain 10 lukua muutenkin ja myös tarvetta muuttaa salaisia tiedonhankintakeinoja koskevaa poliisilain (872/2011) 5 lukua, mutta päädytty siihen, että riittävä ja perusteltu on nimenomaan ehdotettava muutos.

Ehdotetulla muutoksella puututaan perustuslain 10 §:ssä ja kansainvälisissä velvoitteissa turvattun yksityiselämän ja sen puitteissa erityisesti luottamuksellisen viestin suojaan. Telekuuntelun mahdollistaminen ampuma-aseen käsittelyrikoksen selvittämisessä katsotaan perustuslakivaliokunnan linjaamien perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten (PeVM 25/1994 vp, s. 5) mukaiseksi.

Suhteellisuusperiaatteeseen liittyen kyseistä rikosta voidaan ehdotetun enimmäisrangaistuksensa perusteella pitää vakavana rikoksena, joka vakavuudeltaan rinnastuu useisiin rikoksiin, joiden selvittämisessä telekuuntelun käyttö on nykyisin sallittu. Vakavan rikoksen tekemistä var-ten tapahtuvan ampuma-aseen käsittelyn säätäminen rangaistavaksi liittyisi vakavien rikosten estämiseen ja sitä kautta painavaan yhteiskunnalliseen tarpeeseen. Erityisesti tämä koskisi rikoslain uuden 41 luvun 2 §:n 2 momentin mukaisia tilanteita, joissa ampuma-ase lainattaisiin tai luovutettaisiin järjestäytyneelle rikollisryhmälle tai jossa yritettäisiin sellaista lainaamista tai luovuttamista. Telekuuntelun käytön välttämättömyyteen liittyisi se, että rikoksen selvittämisessä olisivat oletettavasti merkittävässä asemassa henkilön tai henkilöiden esittämät lausumat ja uhkaukset. Telekuuntelun asema on merkittävä myös silloin, kun kysymys on henkilöiden välisen kommunikaation selvittämisestä. Tämä voisi ampuma-aseen käsittelyrikoksen kohdalla koskea esimerkiksi ampuma-aseen lainaamista tai luovuttamista ja järjestäytyneeseen rikollisryhmään liittyviä tapauksia. Perustuslakivaliokunta ottanee perustuslaillisesta näkökulmasta kantaa telekuuntelun perusterikosten täydentämiseen ehdotetulla tavalla.

Rikesakkorikkomuksista annetun lain (986/2016) 15 §:ää ehdotetaan muutettavaksi niin, että rikesakkoa ei voida enää määrätä vähäisestä toisen (vakavaan) vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta, mikä muutos liittyisi kyseisen rikoksen rangaistusasteikkomuutokseen. Muuten mainittuun pykälään kuten myös ampuma-aselain 102 §:ään sekä järjestyslain 10 ja 17 §:ään tehtäisiin teknisluonteisia, rikoslain 41 luvun muuttamiseen liittyviä muutoksia.

3 Esityksen vaikutukset

Ehdotetuilla lainsäädäntömuutoksilla voidaan edistää perusoikeuksien toteutumista vähentämällä niihin kohdistuvia aseita hyväksi käyttäen tehtäviä loukkauksia. Tämä liittyy siihen merkitykseen, mikä teräaseilla ja ampuma-aseilla on väkivaltaan liittyvien rikosten tekemisessä. Ampuma-aseisiin liittyvät lainsäädäntömuutokset voisivat vähentää vuositasolla useita henkirikoksia, teräaseisiin liittyvä rangaistusasteikkomuutos voisi vähentää merkittävässä määrin etenkin pahoinpitely- ja ryöstörikoksia. Niin sanottua rangaistusjoustoja hyödyntäen on arvioitu myös aserikosten vähenevän. Lainsäädäntömuutosten arvioidaan vaikuttavan myös yleistä järjestystä ja turvallisuutta edistävästi.

Esityksen mukaisilla lainsäädäntömuutoksilla puututtaisiin rikoksentekijöiden perusoikeuksiin ehdottoman vankeusrangaistuksen käytön lisääntymisen kautta ja sitä kautta, että ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten tulisi telekuuntelun käytön perusterikos.

Ehdotuksilla olisi toteutuessaan poliisi- ja syyttäväviranomaisten ja tuomioistuinten työmäärää lisäävää vaikutusta. Tämä liittyisi lähinnä siihen, että uutena rikoksena säädettäisiin rangaistavaksi ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa ei voitaisi sitä rikosta koskevan enimmäisrangaistusmuutoksen vuoksi enää käsitellä sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain (754/2010) mukaisessa summaarisessa sakkomenettelyssä.

Erityisesti törkeää ampuma-aserikosta koskevien lainsäädäntömuutosten vuoksi vankien määrän arvioidaan lisääntyvän huomattavasti, mikä johtaa merkittäviin vankipaikkojen perustamis- ja ylläpito-kustannuksiin. Vankiluvun lisäys olisi 96 vankia vuonna 2026. Vuodesta 2027 lähtien vankiluvun vuosittainen lisäys olisi kaksinkertainen eli 192 vankia, mistä aiheutuva kustannusvaikutus vuositasona on uuden vankipaikan kustannuksen perusteella laskettuna noin 23,0 miljoonaa euroa. Lisäksi tulee kertaluonteinen vankipaikkojen perustamiskustannus noin 8,1 miljoonaa euroa. Rikosprosessiin liittyvät kustannukset olisivat noin 1,1 miljoonaa euroa vuodessa vuodesta 2026 lähtien.

Vankiluvun lisäyksestä aiheutuviin kustannuksiin on varauduttu. Varoja uudistuksen toteuttamiseen kohdennetaan valtiontalouden kehyksiin sisältyvästä kriminaalipolitiikan kehysvarauksesta, muuten määrärahatarve tullaan ottamaan huomioon keväällä 2025 valmisteltavassa vuosia 2026–2029 koskevassa julkisen talouden suunnitelmassa. Kertaluonteista vankipaikkojen perustamiskustannusta varten sisällytetään määräraha vuoden 2025 syksyllä valmisteltavaan lisätalousarvioesitykseen ottamalla huomioon kehysvarauksen käyttö.

Myös aserikoksia koskevaan uudistukseen liittyvä vankipaikkojen riittävyyttä koskeva ongelma on tiedostettu. Hallitusohjelmaan perustuen huolehditaan siitä, että vankilaverkosto on riittävän laaja ja että vankipaikkoja on riittävästi. Parhaillaan on käynnissä useita vankilahankkeita, jotka tulevat lisäämään vankipaikkoja, purkamaan yliasutusta ja mahdollistamaan uusien vankien sijoittamisen.